

straf (Cass., 18 april 1910, *Pas.*, 1910, I, 189; Cass., 12 juni 1922, *Pas.*, 1912, I, 353).

Wanneer twee straffen van dezelfde aard zijn, is deze de zwaarste waarvan de door de wet bepaalde duur het langst is, zonder dat het minimum moet in acht genomen worden (Cass., 17 maart 1924, *Pas.*, 1924, I, 252; Cass., 25 april 1960, *Pas.*, 1960, I, 991; *Arr. Cass.*, 1960, 768).

Wanneer verschillende straffen bestaan in een gevangenisstraf waarvan het maximum hetzelfde is, en één dezer straffen bovendien een geldboete bevat, dan is deze laatste straf de zwaarste (Cass., 13 november 1944, *Pas.*, 1945, I, 29; *Arr. Cass.*, 1945, 33), ook al zou de andere, die geen geldboete bevat, een andere bijkomende straf, zoals een ontzetting, van langere duur bepalen (Cass., 14 juni 1937, *Pas.*, 1937, I, 183; *Arr. Cass.*, 137, 59).

Van twee straffen die beide bestaan uit een gevangenisstraf met hetzelfde maximum en uit een geldboete die echter bij de ene verplicht en bij de andere facultatief is, is laatstgenoemde straf niettemin de zwaarste als zij een hoger maximum heeft dan de andere (Cass., nr. 8761 van 17 april 1991).

Correctionele hoofdgevangenisstraf is steeds zwaarder dan een correctionele geldboete, hoe hoog deze laatste ook weze en welke ook de mogelijke duur weze van de vervangende gevangenisstraf (Cass., 23 september 1946, *Pas.*, 1946, I, 328; *Arr. Cass.*, 1946, 298).

64. De straffen van bijzondere verbeurdverklaring wegens verscheidene misdaden, wanbedrijven of overtredingen, worden altijd samen opgelegd.

Zie art. 42 en 43.

65. [Wanneer een zelfde feit verscheidene misdrijven oplevert of wanneer verschillende misdrijven die de opeenvolgende en voortgezette uitvoering zijn van een zelfde misdadig opzet, gelijktijdig worden voorgelegd aan een zelfde feitenrechter, wordt alleen de zwaarste straf uitgesproken.

Wanneer de feitenrechter vaststelt dat misdrijven die reeds het voorwerp waren van een in kracht van gewijsde gegane beslissing en andere feiten die bij hem aanhangig zijn en die, in de veronderstelling, dat zij bewezen zouden zijn, aan die beslissing voorafgaan en samen met de eerste misdrijven de opeenvolgende en voortgezette uitvoering zijn van een zelfde misdadig opzet, houdt hij bij de straftoemeting rekening met de reeds uitgesproken straffen. Indien deze hem voor een juiste bestraffing van al de misdrijven voldoende lijken, spreekt hij zich uit over de schuldvraag en verwijst hij in zijn beslissing naar de reeds uitgesproken straffen. Het geheel van de straffen uitgesproken met toepassing van dit artikel mag het maximum van de zwaarste straf niet te boven gaan.]

Vervangen bij art. 45 W. 11 juli 1994 (*B.S.*, 21 juli 1994).

Vgl. art. 58 en 63 Sw.

□ De regel van artikel 65 is ook toepasselijk wanneer verschillende feiten de uitvoering zijn van hetzelfde misdadig opzet (Cass., nr. 8119, 31 januari 1984). Bij samenloop van wanbedrijven is de toepassing van een enkele straf dus maar wettelijk indien die wanbedrijven ofwel worden opgeleverd door een zelfde feit, ofwel de uitvoering zijn van hetzelfde misdadig opzet (Cass., 19 oktober 1964, *Pas.*, 1965, I, 183).

De feitenrechter beoordeelt soeverein of misdrijven door een zelfde feit of door afzonderlijke feiten worden opgeleverd (Cass., 9 november 1976, *Pas.*, 1977, I, 281; *Arr. Cass.*, 1977, 283; Cass., nr. 3526, 11 april 1984) en/of verscheidene feiten, wegens de eenheid van opzet, een enkel strafbaar feit opleveren (Cass., 2 december 1974, *Pas.*, 1975, I, 354; *Arr. Cass.*, 1975, 384; *R.D.P.*, 1974-75, 918; *J.T.*, 1975, 133; Cass., nr. 8141 29 mei 1984) zonder verplicht te zijn ambtshalve te onderzoeken of er tussen het feit waarover hij te beslissen heeft en andere, vroeger berechte feiten eendaadse samenloop bestaat (Cass., 22 november 1948, *Pas.*, 1948, I, 648).

Wanneer twee opeenvolgende gelijkaardige misdrijven een enkele strafbare gedraging opleveren en derhalve tot een enkele straf aanleiding geven, maar in de tijd tussen het plegen van de twee misdrijven, de wet die de straf bepaalt, gewijzigd werd, moet de bij de nieuwe wet gestelde straf worden toegepast ook al was de ten tijde van het eerste misdrijf geldende straf minder zwaar dan die gesteld ten tijde van het tweede (Cass., nr. 7915, 17 mei 1983).

Feiten die na een definitieve beslissing gepleegd werden, kunnen niet meer de uitvoering zijn van dezelfde opzet als die waarmede de feiten werden gepleegd die reeds het voorwerp waren van de definitieve beslissing (Cass., 5 januari 1948, *Pas.*, 1948, I, 2; *Arr. Cass.*, 1948, 2; Cass., 29 juli 1954, *Pas.*, 1954, I, 1015; *R.W.*, 1954-55, 1295; Cass., 24 februari 1958, *Pas.*, 1958, I, 689; Cass., 5 september 1960, *Pas.*, 1961, I, 9).

Die eenheid van opzet mag de rechter wel aanemen indien de feiten waarvoor nieuwe vervolgingen worden uitgeoefend, gepleegd werden vóór de andere feiten definitief bestraft werden, en zo hij dan eenheid van opzet met die andere reeds bestrafte feiten vaststelt, mag de rechter geen nieuwe straf meer opleggen (Cass., 10 mei 1948, *Pas.*, 1948, I, 312; *Arr. Cass.*, 1948, 269; Cass., 23 november 1953, *Arr. Cass.*, 1954, 199), en hij mag zelfs niet meer beslissen dat de beklaagde de nieuwe feiten al of niet gepleegd heeft (Cass., 9 mei 1972, *Pas.*, 1972, I, 826; *Arr. Cass.*, 1972, 835; *R.D.P.*, 1972-73, 430; Cass., 28 juni 1977, *Pas.*, 1977, I, 1103).

▲ TWS SWB.

Hoofdstuk VII. Deelneming van verscheidene personen aan eenzelfde misdaad of wanbedrijf

66. Als daders van een misdaad of wanbedrijf worden gestraft:

Zij die de misdaad of het wanbedrijf hebben uitgevoerd of aan de uitvoering rechtstreeks hebben meegewerkt;

Zij die door enige daad tot de uitvoering zodanige hulp hebben verleend dat de misdaad of het wanbedrijf zonder hun bijstand niet had kunnen worden gepleegd;

Zij die, door giften, beloften, bedreigingen, misbruik van gezag of van macht, misdadige kuiperijen of arglistigheden, de misdaad of het wanbedrijf rechtstreeks hebben uitgelokt;

[[Zij die, hetzij door woorden in openbare bijeenkomsten of plaatsen gesproken, hetzij door enigerlei geschrift, drukwerk, prent of zinnebeeld aangeplakt, rondgedeeld of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld, het plegen van het feit rechtstreeks hebben uitgelokt, onverminderd] de straffen die bij de wet bepaald zijn tegen daders van aan-

zetting tot misdaden of wanbedrijven, zelfs voor het geval dat die aanzetting zonder gevolg is gebleven.]

Gevoegd bij art. 2 W. 25 maart 1891 (*B.S.*, 26 maart 1891) en bij art. 1, I W. 28 juli 1934 (*B.S.*, 2 augustus 1934).

Naar luid van art. 100 Sw. is dit artikel niet toepasselijk op de speciale wetgevingen, indien deze niet uitdrukkelijk het tegenovergestelde vermelden.

Zie de artt. 113, 114, 120*septies*, 123*bis*, 126 en volg., 153, 176, 223, 233, 234, 235, 236, 252, 254, 255, 256, 273, 274, 292, 293, 313, 323, 324, 325, 326, 388, 432, 488, 490, 538 en 552, 2^e Sw.

De woorden "dader" en "mededader" hebben in het algemeen dezelfde betekenis (Cass., 8 februari 1977, *Pas.* 1977, I, 621; *Arr. Cass.*, 1977, 644; Cass., nr. 5275 van 15 oktober 1986).

De feitenrechter beoordeelt soeverein of een misdrijf in werkelijkheid moet worden ten laste gelegd aan degene, die het strafbaar feit materieel heeft verricht, dan wel aan een ander (Cass., 1 oktober 1973, *Pas.*, 1974, 95; *Arr. Cass.*, 1974, 105).

Enkele misdrijven uit onvoorzichtigheid is strafbare deelneming niet denkbaar (Cass., nr. 5275 van 15 oktober 1986).

De rechter mag er zich niet mede vergenoegen te verklaren dat het feit als "dader" of "mededader" werd gepleegd. Om naar recht verantwoord te zijn, moet de beschuldigende omschrijving door welke positieve daad de beklaagde aan het misdrijf rechtstreeks heeft medegewerkt (Cass., 17 maart 1948, *R.W.*, 1947-48, 1210; Cass., nr. 8671 van 5 oktober 1982; Cass., nr. 8671 van 5 juni 1984). Zo is het ook wat de door het art. 67 Sw. bepaalde vorm van medeplichtigheid betreft (Cass., 25 oktober 1948, *Pas.*, 1949, I, 592; Cass., 3 mei 1948, *R.W.*, 1947-48, 425). Maar een beslissing tot veroordeling van de beklaagde als mededader van een misdrijf is naar recht voldoende, wanneer daarin wordt vastgesteld waarbij het misdrijf bestaat alsook dat aan het misdrijf rechtstreeks is medegewerkt en dat daaraan zodanige hulp is verleend dat het anders niet had kunnen worden gepleegd (Cass., 19 november 1956, *Pas.*, 1957, I, 189; Cass., nr. 4247 van 16 juni 1981).

Het is om te veroordelen als mededader niet vereist dat alle bestanddelen van het misdrijf begrepen zijn in de deelnemingshandelingen; het is voldoende dat een dader het misdrijf heeft gepleegd en dat de mededader weloms en wilens aan de uitvoering ervan heeft meegewerkt op een van de wijzen bepaald in artt. 66, 2de en 3de lid (Cass., 12 december 1972, *Pas.*, 1973, I, 351; *Arr. Cass.*, 1973, 363; Cass., 8 januari 1973, *Pas.*, 1973, I, 445; *Arr. Cass.*, 1973, 470; Cass., nr. 3370 van 1 februari 1984; Cass., nr. 3761 van 5 december 1984; Cass., nr. 4247 van 16 juni 1985).

Voor het bestaan van strafbare deelneming is o.m. vereist dat de deelnemer kennis heeft van de omstandigheid die hij deelnemer aan een welbepaalde misdaad of een welbepaald wanbedrijf; hiertoe is vereist dat de deelnemer kennis heeft van alle omstandigheden die aan het misdrijf, waaraan hij door zijn medewerking deelneemt, het kenmerk geven van een welbepaalde misdaad of wanbedrijf, doch niet dat hij bovendien weet waar of wanneer of ten nadele van wie de misdaad of het wanbedrijf zal worden gepleegd (Cass., nr. 758 van 9 december 1986).

De hulp bedoeld in lid 3 is een noodzakelijke hulp. Maar het is zonder belang dat ze groot of klein is (Cass., 7 maart 1949, *Pas.*, 1949, I, 185; *Arr. Cass.*, 1949, 164; Cass., 9 april 1974, *Pas.*, 1974, I, 823; *Arr. Cass.*, 1974, 673).

De feitenrechter beoordeelt soeverein of de hulp onontbeerlijk was (Cass., 7 mei 1951, *Pas.*, 1951, I, 599; *Arr. Cass.*, 1951, 510).

Hij die rechtstreeks aan een misdrijf medewerkte kan zwaarder worden gestraft dan degene die zelf het misdrijf pleegde (Cass., 25 oktober 1948, *Pas.*, I, 593). Het is ook mogelijk dat, wanneer een feit bewezen wordt verklaard, bepaalde als mededader of medeplichtige vervolgde personen veroordeeld worden, en degene die als dader vervolgd werd, niet (Cass., 26 oktober 1964, *Pas.*, 1965, 204 en de noot; *R.D.P.*, 1964-65, 368; Cass., 26 september 1978, *Pas.*, 1979, I, 124; *Arr. Cass.*, 1979, 113).

Wanneer een handelsvennootschap een misdrijf heeft gepleegd, zijn de personen, organen of aangestelden, die voor haar zijn opgetreden, hiervoor strafrechtelijk verantwoordelijk (Cass., nr. 7139 van 11 mei 1982) maar de persoonlijke gedraging waaruit diens strafbare deelneming als dader of mededader wordt afgeleid moet vastgesteld worden of de feitelijke omstandigheid moet aangewezen zijn waaruit blijkt dat de rechtspersoon door toedoen van de beklaagde heeft gehandeld (Cass., nr. 8850 van 9 oktober 1984).

De bepalingen van de artt. 66 en 67 zijn krachtens art. 578 Kh. toepasselijk op het misdrijf bedrieglijke bankbreuk (Cass., nr. 8051 van 20 december 1983; Cass., nr. 3761 van 5 december 1984).

Het feit dat hoofdstuk VII van boek I van het strafwetboek wordt uitgesloten uit de beginselen welke op de bijzondere misdrijven toepasselijk zijn verklaard, belet niet dat op alle misdrijven, met inbegrip van de bijzondere misdrijven en de overtredingen welke evenmin aan de bepalingen van art. 66 Sw. onderworpen zijn, toch de in die artikelen vervatte gemeenrechtelijke beginselen toepasselijk zijn. De als dader van een misdrijf vervolgde beklaagde wordt zowel vervolgd voor een daad van rechtstreekse uitvoering van dit misdrijf als voor een daad van uitvoering welke slechts een uitvoeringsmodaliteit van het geïncrimineerde feit is (Cass., 16 november 1959, *Pas.*, 1960, I, 322; *J.T.*, 1960, 274; *R.D.P.*, 1959-60, 392; *Arr. Cass.*, 1960, 231; Cass., 13 maart 1961, *Pas.*, I, 761).

Is de hoofddaad van een misdrijf op het grondgebied van het rijk gepleegd, dan worden de in den vreemde gepleegde daden van deelneming geacht als zijnde in België gepleegd geweest (Cass., 7 maart 1955, *Pas.*, I, 746; *Arr. Cass.*, 1955, 577; Cass., 20 februari 1961, *Pas.*, I, 664).

▲ TWS SWB.

67. Als medeplichtigen aan een misdaad of een wanbedrijf worden gestraft:

Zij die onderrichtingen hebben gegeven om de misdaad of het wanbedrijf te plegen;

Zij die wapens, werktuigen of enig ander middel hebben verschaft, die tot de misdaad of het wanbedrijf hebben gediend, wetende dat ze daartoe zouden dienen;

Zij die, buiten het geval van artikel 66, § 3, met hun weten de dader of de daders hebben geholpen of bijgestaan in daden die de misdaad of het wanbedrijf hebben voorbereid, vergemakkelijkt of voltooid.

Zie de noot onder art. 66 Sw.

□ Aan een misdrijf medeplichtig is hij die geen eenvoudige raad geeft, doch een onderrichting die voor het plegen van het misdrijf nuttig is (Cass., 29 oktober 1973, *Pas.*, 1974, I, 221; *Arr. Cass.*, 1974, 237).

Hulp of bijstand aan de dader van een inbreuk maakt slechts een strafbare medeplichtigheid uit indien zij met kennis is verleend (Cass., 6 maart 1950, *Pas.*, I, 470; *Arr. Cass.*, 1950, 443).

Medeplichtigheid bestaat niet bij overtredingen (Cass., 14 november 1921, *Pas.*, 1922, I, 64), doch wel bij in overtreding omgezette wanbedrijven (Cass., 10 maart 1890, *Pas.*, I, 113).